

III. INTERNACIONALNI SKUP O SPELEO-SPAŠAVANJU

Od 24. do 28. travnja 1975. održan je III internacionalni skup o speleo-spašavanju kod špilje Eisriesenwelt (Svijet ledenih divova), kod Werfena, blizu Salzburga u Austriji. Na skupu je sudjelovalo 66 sudionika iz 12 evropskih zemalja, i to: iz Austrije 13, Belgije 12, Švicarske 6, Zap. Njemačke 12, Španije 5, Francuske 2, Engleske 1, Grčke 5, Mađarske 3, Italije 5, Poljske 1, i iz Jugoslavije 1 sudionik. Organizatori ovog uspješnog skupa bili su speleolozi iz Austrije. Teoretski dio odvijao se u kući Dr F. Oedl, a praktički dio u samoj špilji ili ispred ulaza.

24. IV '75. Otvorenje skupa. Uvodne referate i govore imali su Dr F. Oedl, Dr F. Jury, Dr H. Trimmel, A. de Martynoff i A. Morocutti, u kojima su iznijeli i istaknuli važnost speleo-službe spašavanja u današnje vrijeme, kao i ukazali na potrebu za jačanjem i boljom opremljenošću organizacija i pojedinaca speleo-službe spašavanja. Poslije uvodnih referata prikazani su dijazpozitivi iz nekih austrijskih špilja kao i prikazi njihovih istraživanja.

25. IV '75. Posjet špilji Eisriesenwelt i razgledanje tog velikog objekta, dugog preko 42 km. Popodne, belgijski speleo-spašavatelji demonstriraju spašavanje i način transporta pomoću specijalnog overala (za spašavanje) namijenjenog lakšim povredama, uz upotrebu »žičare« napravljenu od sintetičkih užeta, (mogu biti i čelična užeta). Demonstriraju rad oko spašavanja i transporta nesrećenog pomoću svoje (belgijske) univerzalne nosiljke. Pred domom je sudionik iz Njemačke prikazao rad s kolotutom »Rollglisse«, koja služi za spuštanje i izvlačenje iz jame uz upotrebu sintetičkog užeta. Navečer je u domu bilo prikazano nekoliko različitih vrsta nosiljki. Uočeno je da još ne postoji jedan idealni tip, jer svakom tipu prikazanih nosiljki bar nešto malo nedostaje. Zatim slijedi predavanje o spašavanju iz raznih speleoloških objekata i o upotrebi belgijskih, talijanskih i engleskih tipova nosiljki, uz dijazpozitive.

26. IV '75. Velike padavine snijega usporile su program rada. Slijedi ponovo ulaz u špilju. Austrijski speleolozi u jednoj velikoj dvorani (U-tunnel) demonstriraju spašavanje i transport pomoću improvizirane žičare (Stahlseilbahn), a uz to se koristila oprema: bukova kočnica, vitlo, sidrišta izrađena pomoću bor-klinova i drugi materijal. A. Morocutti demonstrira hodanje s derezama i cepinom po ledu,

zaustavljanje prilikom pada, kao i način uvijanja ledenih klinova. Popodne, švicarski speleolozi B. Richard i H. Martin prikazuju, teoretski i praktički, izvlačenje nesrećenog pomoću užeta, sa sistemom kolotura kao kod sv. Bernarda, ali pomičnog sistema. To je u speleologiji mnogo prikladnije nego dosadašnji način. Poslije toga, sudionici se upoznaju s više tehničkih naprava koje se sve više koriste prilikom speleoloških istraživanja, kao što su Gibbs penjalica, Bloquer stezaljke sa i bez ručke, zatim Jummar hvataljka, Shunt hvataljka, nove vrste descendeura, koloture za samopodizanje, te druge sitnije naprave.

27. IV '75. Neprekidne padavine snijega spriječile su rad na terenu, tako da je u domu zbog toga održan teoretski dio. Demonstrirano je vitlo s bukovom kočnicom, koloturama, i pravila o radu s tim napravama. Od predavanja slijedi nekoliko analiza većih speleoloških nesreća. Iza toga slijedi predavanje o prehrani za vrijeme speleološke akcije. Popodne je većina sudionika otišla kući.

Skup je bio veoma uspješan, a organizacija odlična. Slobodnog vremena bilo je malo, ali dovoljno da su se sudionici mogli upoznati i izmjeniti speleološka iskustva, što je bilo veoma koristan prilog skupu. Od strane Komisije za speleologiju PSH sudjelovao je ing. geol. Radovan Cepelak, a praktički, i kao jedini predstavnik Jugoslavije.

Radovan Cepelak

PROTEUS ANGUINUS (ČOVJEČJA RIBICA) PRONAĐENA U ROKINOJ BEZDANI KOD JEZERANA

Speleološka ekspedicija »Rokina bezdana '75«, u organizaciji SO PDS »Velebit« iz Zagreba, pronašla je 3. listopada 1975. god. u podzemnoj rijeci Rokine bezdane čovječje ribice. Nabrojano je oko 18 primjeraka tih rijetkih životinja. Vjeruje se da ih ima mnogo više, jer je dubina vode gdje su pronađene vrlo duboka. Možemo biti gotovo sigurni da će ovi endemi našega krša biti, ovdje u Rokinoj bezdani, sačuvani od nesavjesnog uništavanja pojedinaca, jer se nalaze na dubini od oko 110 metara, koju mogu savladati samo iskusni speleolozi. Ovo je nalazište jedno od rijetkih u Hrvatskoj. Objavljena fotografija prikazuje Čovječju ribicu u ruci speleologa, i jedna je od 15 snimljenih. Potrebno je istaknuti da je prilikom ovog istraživanja foto-

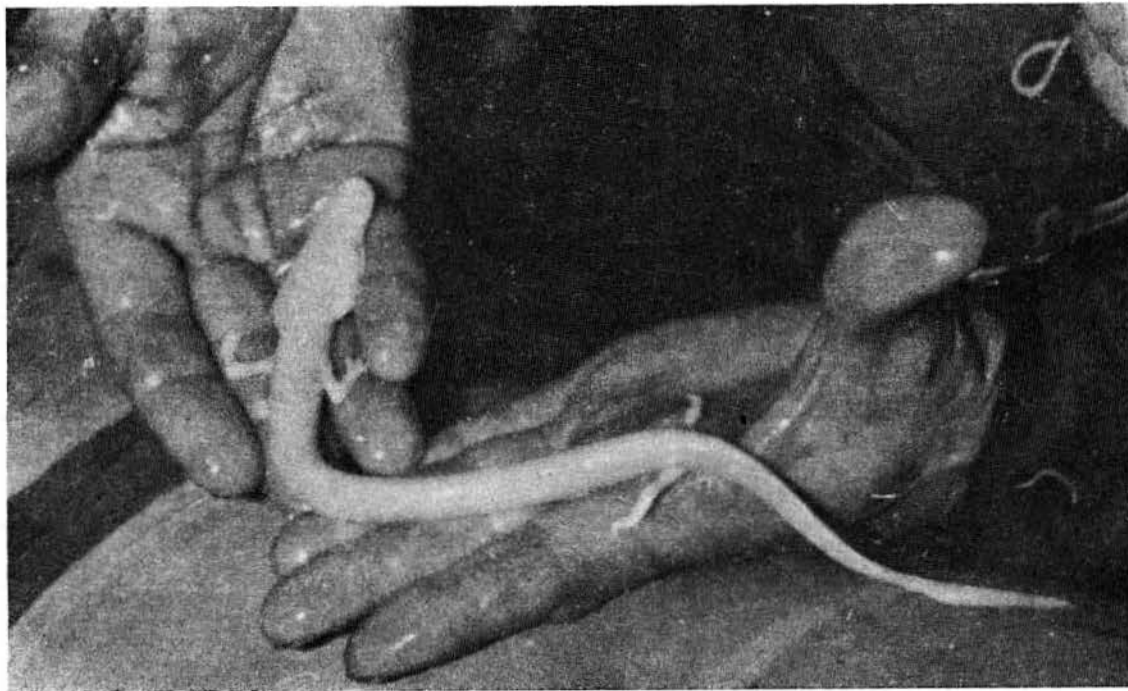

Foto: M. Garašić

grafski snimljen i biotop čovječje ribice (prvi u Hrvatskoj), ali je, nažalost, u kolor tehnici pa nije objavljen u ovom časopisu.

Dobro je znati da se žive Čovječje ribice ne smiju dirati rukama, jer se na taj način povredi njihova sluz koja ima obrambenu ulogu. Nakon nekog vremena takav Proteus je napadnut od bakterija i ubrzo umire. Zao nam je da tu pojedinost nismo prije znali, jer smo u Rokinoj bezdani jednog Proteusa držali u rukama. Vjerujemo da će ova obavijest doprijeti pravovremeno do svih onih koji imaju prilike da nađu čovječje ribice.

Literatura: Pavličević, D. (1965.): Čovječja ribica u Lici, Naše planine, god. XVII, br. 9-10, str. 235; Pretner, E. (1963.): Človeška ribica (Proteus anguinus Laur.) na Hrvatskem, Naše jame, god. IV, str. 31.

Mladen Garašić

ZAGREBAČKI SPELEOLOZI U NAJDUBLJEM PONORU HRVATSKE

Povodom 100-te obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj, uz financijsku pomoć KS PSH i POZ-a, kao i veliku pomoć u opremi i materijalu »Instituta za geološka istraživanja« iz Zagreba, poduzeta je prva hrvatska ekspedicija u Jamu-ponor Rašpor (Bertarelijev ponor, Zankana jama), kod sela Rašpor u Čičarijama.

U ekspediciji je sudjelovalo 12 speleologa, koji su tijekom sedmodnevnog boravka na terenu obavljali mjerenja spomenutog ponora. Tom prilikom dospjelo se do Talijanskog sifona na dubini od —450 m (prema talijanskim podacima) odnosno do —345 m prema slovenskim speleolozima koji su također istraživali ovaj ponor.

Ekspedicija je imala za glavni cilj što točnije obaviti mjerenje dubine ponora, što je i ostvareno uz najveće moguće zalaganje cijele ekipe. Ovoga put: izmjerena dubina do Talijanskog sifona iznosi —365 m.

Obogaćeni osobnim iskustvom, stečenim tijekom trodnevnog rada na mjerenjima dubine ponora, uvidjeli smo da su sva dosadna mjerenja, pa i naša, proizvoljna i (najvjerojatnije) netočna. Uzrok tome su blago položeni dijelovi ponora Tržaški rov i galerije Triestiane. Blagi pad tla ovdje i ne bi predstavljao problem da kanal prečesto ne mijenja smjer pružanja, što ima za posljedicu male dužine mjernog vlaka. Na tim kratkim i mnogobrojnim mjernim dužinama česti su i manji padovi koji se ne mogu mjeriti padomjerom za snimanje kosih dijelova u speleološkim objektima, što utječe na mjere konačne dubine. Kod ovakvih i sličnih pojava potrebna je primjena preciznijeg tehničkog pomagala.

Speleolozi Boris Vrbek, Armand Jurković, Branko Jalžić, Juraj Posarić i Vladimir Lindić pred Talijanskim sifonom u Jami (ponoru) Rašpor na dubini od 365 m.

Foto: J. Posarić

Nadamo se da će u 1977. god. biti dovoljno sredstava za organizaciju ekspedicije koja bi primjenom zidarske libele (po prijedlogu J. Posarića) obavila niveliranje spomenutih dijelova ponora i konačno odredila točnu dubinu objekta. Nakon ovoga mjerenja obavila bi se daljnja speleološka istraživanja novootkrivenih i još nepoznatih dijelova ponora, kao npr. u Ljubljanskom rovu. Jaka zračna strujanja ukazuju na postojanje novih kanala.

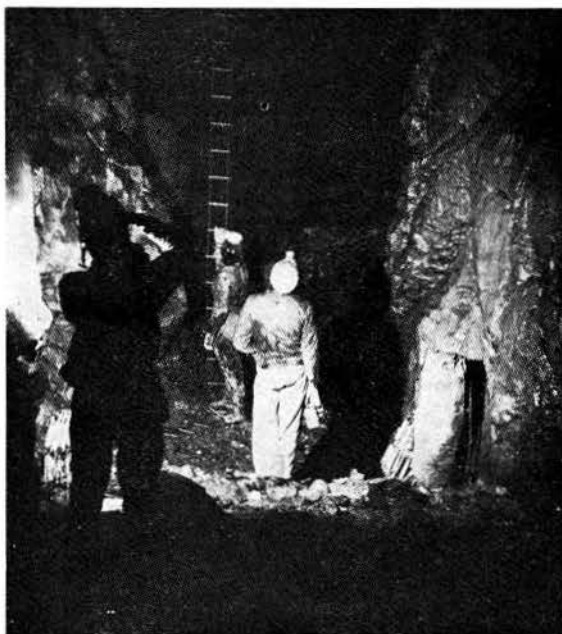
Branko Jalžić

SPELEOLOŠKI OBJEKTI U HIMALAJI

Boraveći u nepaljskoj Himalaji, u sklopu Prvog jugoslavenskog trekkinga »Makalu 1975« speleolozi iz Zagreba, ing. geologije Radovan Čepelak i Branko Jalžić naišli su na nekoliko speleoloških objekata, i ispitali mogućnost njihovog istraživanja.

U blizini odmarališta (logora) Hururu, na 1950 m nadmorske visine nalazi se jedna jama dubine cca 15 m uz put, u tinjčevim škriljevcima. Bez osnovne speleološke opreme nije bilo moguće istražiti je. U dolini rijeke Barun, na visini većoj od 4200 m nalaze se ulazi u dvije špilje, udaljene jedna od druge oko 2 km. Obadvije špilje nalaze se u gnajnsnim stijenama koje se strukturno polako približavaju granitima. Jedna ima ulaz pod stijenom, i taj je većih dimenzija. Izvana se nije vidio kraj špilji, te se može pretpostaviti da je duža od 30 m. Ulaz u drugu nalazi se u stijeni, 70 m iznad tla. Iz špilje istječe snažan potok i kao slap pada preko stijene u dolinu. Zbog pomanjkanja vremena nije se moglo ući i, makar djelomično, istražiti ove objekte, što bi vjerojatno pružilo vrijedne i zanimljive nalaze, kao i pobliže razjasnilo uvjete njihova postanka.

Radovan Čepelak

U podnožju 162 m duboke stepenice u Jami (ponoru) Rašpor.

Foto: J. Posarić

NOVOSTI IZ HORVATOVE SPILJE KOD VRHOVINA

Speleolozi Planinarskog društva Sveučilišta »Velebit« u sastavu H. Malinar kao voditelj, I. Klajn, B. Mudri, M. Torčić, J. Malinar, J. Sekelj, D. Cucančić i Mladen Sebian posjetili su 29. studenog 1975. god. Horvatu spilju na Vatincu kod Vrhovina. U završnom dijelu spilje, na dubini od oko 200 metara otkrili su nove, još neispitane kanale. Prilikom istraživanja novih predjela spilje primijetili su da im je disanje postalo otežano. Karbitke su gorjele žutim čadavim plamenom, a upaljena šibica začas se gasila. Čak su se i cigarete brzo utrnule. Ovakva manifestacija pomanjkanja kisika indicirala je mogućnost povećane doze ugljičnog dioksida u zraku. Stoga je izvršen jednostavni test sa svijećom, koja je gorjela vrlo slabim plamenom. Istraživanje je bilo prekinuto. Speleolozi su se popeli u više predjele spilje, gdje je disanje bilo normalno, a svjetiljke su gorjele svjetlim plamenom. Odlučeno je da se za slijedeće istraživanje osiguraju instrumenti za indicaciju i analizu CO₂ u zraku. Zanimljivo je da je u najnižem dijelu spilje, u kojem nema dovoljno kisika, primjećena povremena cirkulacija zraka. Time je još više čudna eventualna pojava ugljičnog dioksida.

Pri povratku na površinu speleolozi su našli čovječju lubanju iz bronzanog doba, na čijem nepcu je izrasao zub sjekutić. Kako je nalaz vrlo interesantan, speleolozi su lubanju iznijeli iz spilje i predali je na ispitivanje dr Mirku Malezu u Zavodu za paleontologiju i geologiju kvartara JAZU.

Horvoje Mallnar

VIII SPELEOLOŠKO VEČE

U petak, 19. 12. 1975. god. održano je u prostorijama PSH VIII speleološko veče. Organizator večeri bio je SO PDS »Velebit«. Ideja oživljavanja speleoloških večeri ima za cilj povezivanje speleologa teritorija grada Zagreba i uspostavljanje dubljih drugarskih kontakata, kao i veće zблиžavanje ostalih zagrebačkih stručnih planinarskih krugova — alpinističkih, gorske službe spašavanja i vodiča, istakao je u uvodnoj riječi Radovan Cepelak, koji se osvrnuo i na dugogodišnji aktivni rad zagrebačkih speleologa u proteklih 14 godina. Glavno predavanje održao je apsolvent geologije Mladen Garašić, voditelj istraživanja pod nazivom »EKSPEDICIJA ROKINA BEZDANA 75«. U sklopu predavanja proteklo je i prikazivanje color diapozitiva i filma uz muzičku podlogu izvedenu na jedan novi način, koji je imao za cilj prezentirati psihički osjećaj čovjeka prisutnog u istraživanju. Tehničku zamisao i pripremu ovog izvanredno uspješnog programa izvršili su Mladen Garašić i Boris Vrbeč na temelju filmskog i tonskog materijala snimljenog na terenu kao i uz muzički materijal s ploča. Svi sudionici večeri bili su zadovoljni ovim predavanjem.

Radovan Cepelak

OSNOVAN NOVI SPELEOLOŠKI ODSJEK

Dne 5. XII 1975. god. osnovan je Speleološki odsjek u Planinarskom društvu »Japeti« u Samoboru, tako da sada ima u Hrvatskoj registriranih 10 speleoloških odsjeka u planinarskim društvima. Neki članovi tog Društva još su ranije pohađali speleološku školu koju je organizirao SOPDS »Velebit« u Zagrebu, i tu stekli osnovno speleološko znanje. Tokom 1975. god. ti su članovi okupili oko sebe više poklonitelja podzemnih ljepota i s njima posjećivali speleološke objekte u Samoborskom gorju. Od Komisije za speleologiju PSH i Speleološkog odsjeka PD »Željezničar« novi je odsjek dobio pomoć u stručnoj literaturi (skripta: »Osnovna znanja iz speleologije«, komplet časopisa »Speleolog«, Pravilnik KSPSJ i ispitna pitanja za dobivanje planinarskog naziva »speleolog«). Odsjek broji 10 članova, a na čelu mu je Jurica Domin.

Vladimir Božić

NAJDUBLJA JAMA NA SVIJETU?

Najnoviji broj informativne revije »Troll«, (engleska firma koja se bavi proizvodnjom i prodajom speleološke i alpinističke opreme o. a.), donosi među ostalim informacijama i vijest da je engleska speleološka ekspedicija (»New Guinea 75 Caving Expedition«) istražila najdublju jamu na svijetu i tako osvojila laskavu titulu »najdubljih ljudi«. Ne navodi se točna dubina jame, ali se spominje cifra od oko 4000 stopa (oko 1200 m). Ako se vijest pokaže kao točna, uspjeh te engleske speleološke ekspedicije je to veći, jer se navodi podatak da se jama nalazi u eruptivnim stijenama Nove Gvineje. Ovo je, inače, peta britanska ekspedicija koja je potpomognuta od poznate firme »Troll«, koja se počela svojim proizvodima probijati i na naše tržište. Za

sada u Zagrebu postoje dva kompleta za speleološko istraživanje koje je proizvela firma »Troll« (Speleološki odsjek PDS »Velebit«).

Mladen Garašić

TREĆA ILI DEVETA VERTIKALA U SVIJETU

Jama Podgračišće II, na otoku Braču, koja je istražena 1971. godine od strane Speleološkog odsjeka »Velebit«, duboka je **363 metra** (Garašić, 1974). Ta jama za sada zauzima po dubini **četvrto mjesto** u Jugoslaviji. Čista vertikala iznosi 301 m, što je **prvo mjesto** u Jugoslaviji. Prema kriteriju koji se primjenjuje pri određivanju vertikala u nekim zemljama, ova jama ima čistu vertikalu od 363 m, zato jer se čovjek nesmetano može spustiti vitlom do dna, ne zaustavljajući se na policama jame. Po tom kriteriju su ocijenjene vertikale Francuske i Španjolske, a opisuje ih Paul Caurbon u speleološkom časopisu Belgije »Speleo Flash«, br. 68, od studenog 1973. i u svojoj knjizi »Atlas de grands gouffres du monde«. Ako uzmemo podatak da vertikala iznosi 363 m, onda jama Podgračišće II zauzima **treće mjesto** u svijetu. Ako se, međutim, odlučimo za naše kriterije, prema kojima vertikala iznosi 301 m, onda jama Podgračišće II zauzima **deveto mjesto** na ljestvici najvećih vertikala svijeta. Literatura: Garašić, M. (1974.): Podgračišće II — najdublja jama u Hrvatskoj, Naše Planine, god. XXVI, br. 7—8, str. 127.

Mladen Garašić

SIMPOZIJ SAVEZA SPELEOLOGA JUGOSLAVIJE O SPELEOLOŠKOM KATASTRU

Dana 25. i 26. svibnja 1974. god., u Jamarskom domu »Simon Robič« u Domžalama održan je prvi simpozij Saveza speleologa Jugoslavije o speleološkom katastru.

Simpozij je otvorio dr France Leben, predsjednik Jamarske zveze Slovenije, nakon čega je izabrano radno predsjedništvo na čelu sa Egonom Pretnerom, najstarijim sudionikom simpozija. Pročitani su referati:

France Habe: Problemi jamskog katastra;

France Sušterčić: Principi vođenja jamskog katastra JZS;

Dušan Gavrilović: Katastar pećina kao osnova za speleološko reorganiziranje kraska istočne Srbije;

Milutin Liešević: Metodologija vođenja evidencije speleoloških objekata;

Antun Kapel: Izvještaj o pećinskom katastru u Bosni i Hercegovini.

Zatim se razvila živa diskusija o podnesenim referatima, tj. o dosadašnjem načinu vođenja katastra u pojedinim republikama o vođenju jedinstvenog matičnog katastra Jugoslavije, o kriterijima dubina i određivanja dužina speleoloških objekata, koje bi se unosile u katastar itd.

Po završetku diskusije radno je predsjedništvo predložilo komisiju za donošenje zaključaka.

Komisija se sastala 25. svibnja poslije podne i donijela načela o vođenju matičnog katastra, kao i o vođenju katastra u pojedinim republikama, odnosno speleološkim grupama.

Istog dana navečer za sve sudionike simpozija priređeno je »Jamarsko srećanje«, dok je idućeg dana organiziran turistički posjet jami »Pekel« u Savinjskoj dolini, kao i obilazak rimske nekropole.

Simpoziju su prisustvovali predstavnici svih republika, osim predstavnika SR Makedonije koji su se ispričali.

Iz SR Hrvatske u radu simpozija sudjelovali su: ispred Komisije za speleologiju PSH Radovan Cepelak, Mladen Garašić i Branko Jalžić, te Davorin Marković i Đurđica Preindl iz Speleološkog odsjeka PD »Željezničar« iz Zagreba.

Branko Jalžić

